

"Eğer bu zerreler, şu âlemin ustasının emrine tâbi birer memur olmasalar, o vakit her bir zerre, umum o cesetteki zerrelere hem hâkim-i mutlak, hem her birisine mahkûm-u mutlak,." Kamil yüz insan ortak hareket edebilir, zerreler niye ittifakla iş göremez?

Burada en büyük sıkıntı, temsilin her noktasının hakikate uyarlanmak istenmesidir. Oysa temsiller ve teşbihler yüzde yüz hakikati temsil edemezler, sadece hakikatin daha kolay anlaşılmasına hizmet eden nakıs birer araçtırlar.

Öyle ise temsillerin noksan tarafına takılıp asıl amacından uzaklaşmamak gerekiyor. Yani temsiller akıl ile mana arasında adaptasyon sağlayan bir araç bir vasıtaadır, canlı kanlı şeyler değildirler.

Yüz **kamil insan**ın ortak bir noktada yüzde yüz ittifak kurması (*ki bu bile mümkün değil*) örneğinden hareketle **zerrelerin** de benzer bir durum sergileyebileceğini iddia etmek çok noktalardan tutarsız ve saçmadır.

Çünkü zerre ile kamil insan arasında sayısız farklılıklar mevcut. Mesela, kamil insanda akıl, irade, ilim, kemalat gibi zerrede bulunmayan özellikler mevcut. Oysa zerre dediğimiz şey bu özelliklerden mahrum bir madde kütesidir. Aristo ile bir taşı eşit görmek ne kadar saçma ise, zerreleri kamil insana benzetmek de bir o kadar saçmadır.

Zerrelerin mükemmel bir ittifak kurarak olayları tedbir ve idare etmesi hayalin bile utanacağı saçma bir kurgudur. İttifak kurabilmek için **akıl, ilim, irade ve kudret** gerekiyor oysa zerreler cansız, cahil, iradesiz kütlelerden ibarettir. Ekstrem bir örnekle zerreleri akıllı tasavvur etmenin de bir mantığı bulunmuyor.

Tarladaki bir taşın akıllı bir telefon yapma olasılığı ne ise, zerrelerin de ittifak ile iş görme ve yaratma olasılığı odur...